

POSTAWY STUDENTÓW PAŃSTWOWEJ SZKOŁY WYŻSZEJ W BIAŁEJ PODLASKIEJ WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

ATTITUDES OF STUDENTS AT STATE SCHOOL OF HIGHER EDUCATION IN BIAŁA PODLASKA TOWARDS DISABLED PERSONS

Rozprawy Społeczne, Nr 2 (VIII), 2014

Barbara Bergier, Agnieszka Kajczuk

Bergier B., Kajczuk A., (2014) *Postawy studentów Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej wobec osób z niepełnosprawnością*. Rozprawy Społeczne, 2 (VIII), s. 55-61

Streszczenie: Celem badań było uzyskanie informacji na temat postaw studentów Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej wobec osób z niepełnosprawnością. Szczegółowe zagadnienia dotyczyły problemów życiowych tych osób, rozumienia terminu „osoba niepełnosprawna”, reakcji badanych na widok osoby z niepełnosprawnością, stosunku społeczeństwa do osób niepełnosprawnych oraz akceptowanego przez studentów modelu życia społecznego niepełnosprawnych. W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem ankiety i wywiadu. W badaniach wzięło udział 88 studentów Pedagogiki, Socjologii oraz Turystyki i Rekreacji, w tym 56 kobiet i 32 mężczyzn. Stwierdzono, iż studenci dość dobrze orientują się w problemach życiowych osób z niepełnosprawnością, wykazują pozytywną postawę wobec nich, lecz niektórzy odczuwają zakłopotanie podczas wspólnych spotkań. Niemal połowa prawidłowo definiuje pojęcie „osoba niepełnosprawna” a najpoważniejszym ograniczeniem jest według większości choroba psychiczna. Znaczny odsetek badanych akceptuje rozwiązania integracyjne w ramach edukacji szkolnej, choć połowa uznała, że wprowadzenie ich zależy od stopnia i rodzaju niepełnosprawności.

Słowa kluczowe: osoby z niepełnosprawnością, studenci, postawy

Summary: The objective of the research was obtaining information regarding attitudes of students at State School of Higher Education in Biała Podlaska towards disabled persons. Specific issues concerned life related problems of such persons, understanding the term „disabled person”, the reaction of the researched to seeing a disabled person, the relationship of society to the disabled and the accepted by student model of social life of the disabled persons. The method of diagnostic survey with the application of questionnaire and interview has been used for the purpose of this study. The research involved 88 students of Education Studies, Social Studies and Tourism and Recreation, including 56 female and 32 male students. It was discovered that the students are quite familiar with the life problems of the disabled persons, indicate positive attitude towards others, however, some of them experience awkwardness upon meeting them. Almost half of students correctly define the concept of „a disabled person” and the most significant constraint according to the majority is mental disease. Large number of the researched accepts integration-targeted solutions in the framework of school education, although half of them indicated that their implementation is dependent on the degree and type of disability.

Key words: disabled persons, students, attitudes

Wstęp

Analiza postaw wobec osób z niepełnosprawnością dostarcza informacji na temat stosunku społeczeństwa do tych osób, ocen i opinii o nich, oczekiwań odnoszących się do zachowań niepełnosprawnych i zachowań wobec nich. Wiedza na ten temat pozwala wskazać miejsce, jakie zdrowy i sprawny ogół społeczeństwa wyznacza osobom z niepełnosprawnością.

Wyniki badań empirycznych wyraźnie pokazują, że postawy społeczeństwa wobec osób z niepełnosprawnością nadal nie zawsze cechują się przychylnością,

zrozumieniem, akceptacją i życzliwością (Yuker 1994, Sękowski 1999, CBOS 2000, Ostrowska 2002, Sękowski, Witkowska 2002). Do kształtowania właściwych zachowań wobec tych osób poza rodziną, w dużym stopniu przyczynia się szkoła, a przede wszystkim pracująca tam kadra pedagogiczna (Bergier, Prokop 2001, 2002). Niewątpliwie znacznie łatwiej realizować tego typu zadania dydaktyczno-wychowawcze w szkołach lub klasach integracyjnych. Realizacja ich w szkołach, w których nie uczą się dzieci z niepełnosprawnością, jest znacznie utrudniona. Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej od początku swego istnienia umożliwiała studiowanie osobom niepełnosprawnym. Jest uczelnią przystosowaną do ich podstawowych potrzeb (są windy, podjazdy, automatyczne drzwi, przystosowane toalety). Powołany jest też pełnomocnik do spraw studentów niepełno-

Adres do korespondencji: Barbara Bergier, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej ul. Siderska 95/97 21-500 Biała Podlaska, e-mail: b.bergier@dydaktyka.pswbp.pl, tel. (83) 344-99-00 w. 262,

sprawnych - osoba otwarta na sugestie w zakresie lepszego przystosowania uczelni do ich potrzeb. W przepisach ogólnych Regulaminu Studiów Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej pkt. 1.§7 zapisano: „Przy ustalaniu organizacji studiów, przeprowadzania zajęć, form zaliczeń i egzaminów uczelnia uwzględnia uzasadnione potrzeby studentów niepełnosprawnych”. Państwową Szkołę Wyższą opuściło już 94 absolwentów, posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, którzy ukończyli różne kierunki studiów, najczęściej Pedagogikę, Filologię i Informatykę. Obecnie studiuje w uczelni 49 studentów z różnymi dysfunkcjami - czasami są to osoby potrzebujące obecności i pomocy drugiej osoby. Każdy student, który zwróci się z prośbą o stypendium specjalne (z budżetu państwa), otrzymuje je. Fakt, że coraz częściej, nasi studenci i absolwenci z niepełnosprawnością biorą czynny udział np. w różnego rodzaju spotkaniach i konferencjach organizowanych przez uczelnię (nie tylko dotyczących problematyki osób z niepełnosprawnością) świadczy o wszechstronnych możliwościach rozwoju, jakie stwarza im nasza uczelnia.

Celem badań było uzyskanie informacji na temat postaw studentów Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej wobec osób z niepełnosprawnością a także wobec problemu niepełnosprawności. Szczegółowe zagadnienia badawcze dotyczyły:

- problemy życiowe osób niepełnosprawnych;
- rozumienia terminu „osoba niepełnosprawna”;
- reakcji badanych na widok osoby z niepełnosprawnością;
- stosunku społeczeństwa do osób niepełnosprawnych;
- akceptowanego przez studentów modelu życia społecznego niepełnosprawnych;
- postrzegania tego zjawiska przez studenta z niepełnosprawnością.

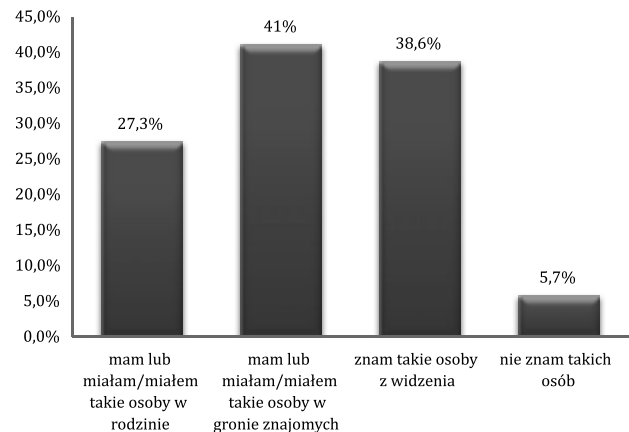
Materiał i metody

W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem ankiety i wywiadu. W badaniach wzięło udział 88 studentów Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej, trzeciego roku studiów licencjackich z trzech kierunków: Pedagogiki, Socjologii oraz Turystyki i Rekreacji, w tym 56 kobiet (63,6%) i 32 mężczyzn (36,4%). Średnia wieku badanych - 22 lata. Większość respondentów - 53 osoby (60,2%) mieszka w miastach od 10 do 40 tysięcy mieszkańców, pozostali na wsi - 25 osób (28,4%) i w małych miejscowościach - 10 osób (11,4%) Badania przeprowadzono wiosną 2012 roku.

Wyniki badań

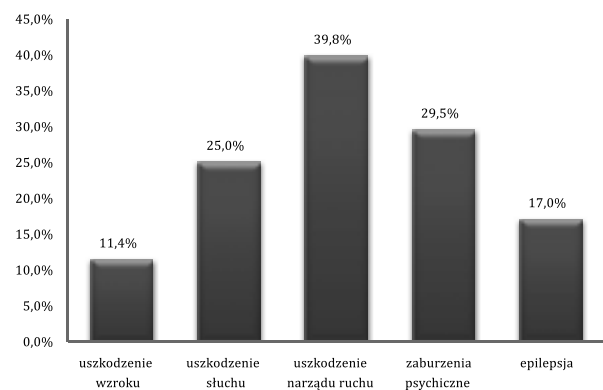
Znajomość życiowych problemów osób niepełnosprawnych

Ponieważ osobiste kontakty z osobami niepełnosprawnymi pozwalają lepiej poznać ich problemy życiowe i bardziej wiarygodnie wypowiadać się na ich temat, zapytano studentów czy w swoim otoczeniu zetknęli się z osobami niepełnosprawnymi (Wykres 1).

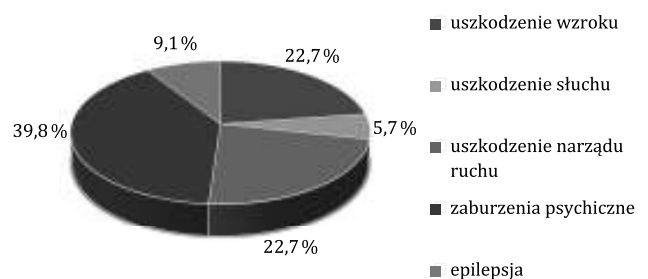
Wykres 1. Kontakty studentów z osobami niepełnosprawnymi

Niemal połowa studentów (41,0%) ma lub miała takie osoby w gronie swoich znajomych lub zna je z widzenia (38,6%). Aż 27,3% studentów ma lub miało takie osoby w rodzinie (Wykres 1).

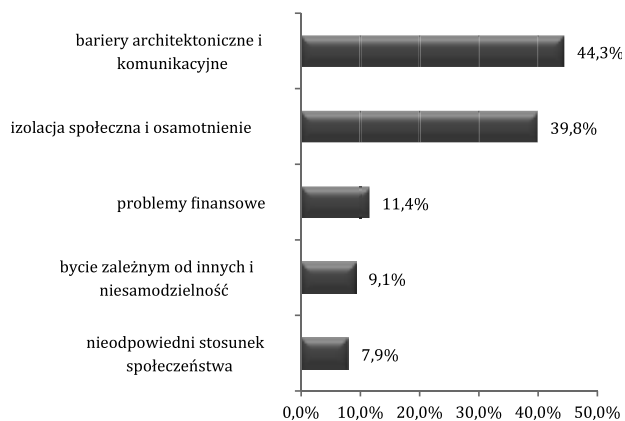
Wykres 2. Rodzaje niepełnosprawności, z jakimi zetknęli się respondenci

Najwięcej respondentów (39,8%) miało kontakt z osobami z uszkodzonym narządem ruchu, nieco mniej (29,5%) z osobami upośledzonymi psychicznie i posiadającymi zaburzenia słuchu (25,0%). Najmniej badanych osób spotkało się z osobami chorymi na epilepsję (17,0%) i posiadającymi zaburzeniami wzroku (11,4%) (Wykres 2).

Wykres 3. Najbardziej uciążliwy (według badanych) rodzaj niepełnosprawności

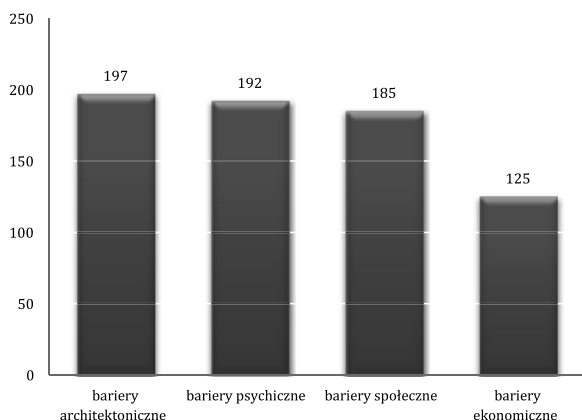
Najwięcej studentów (39,8%) stwierdziło, że najbardziej uciążliwym rodzajem niepełnosprawności są zaburzenia psychiczne, nieco mniej osób (po 22,7%) wskazało uszkodzenie narządu ruchu i wzroku. Znacznie mniej respondentów (9,1%) uznało, że jest to epilepsja i zaburzenia słuchu (5,7%) (Wykres 3).

Wykres 4. Problemy życiowe osób niepełnosprawnych

Największy odsetek studentów zwrócił uwagę na problemy architektoniczne i komunikacyjne (44,3%) oraz izolację społeczną i osamotnienie (39,8%). Znacznie mniej badanych wskazało problemy finansowe (11,4%), brak samodzielności (9,1%) i niewłaściwy stosunek społeczeństwa (7,9%) (Wykres 4).

W kolejnym pytaniu poproszono studentów o sklasyfikowanie barier, (od 1-4), które najbardziej uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym. Najwyższa cyfra oznaczała bariery, które najbardziej uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym, natomiast najniższa - najmniej.

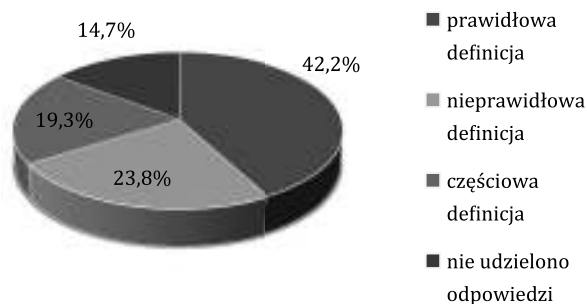
Wykres 5. Bariery uniemożliwiające osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym

Uzyskane wyniki potwierdziły wcześniejsze informacje, że najbardziej uciążliwe są dla osób niepełnosprawnych bariery architektoniczne (197pkt.), psychiczne (192pkt.) i społeczne (185pkt.), nieco mniej ekonomiczne (125pkt.) (Wykres 5).

Postrzeżenie osób niepełnosprawnych przez studentów

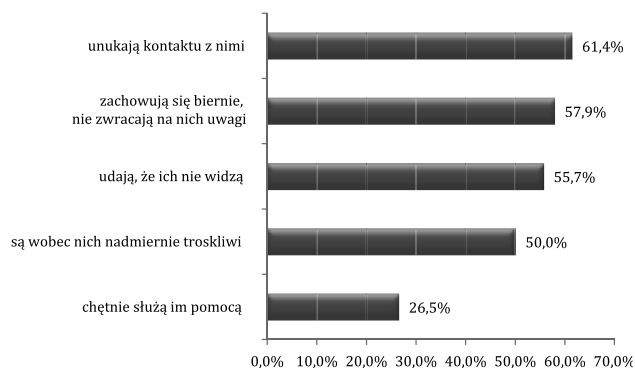
Znane chyba już wszystkim słowa Marii Grzegorzewskiej „nie ma kaleki jest człowiek” powinny być wytyczną w relacjach z osobami niepełnosprawnymi, bo mimo ich pewnych ograniczeń funkcjonalnych są jednostkami ludzkimi, którym przysługują wszystkie prawa i przywileje związane z tym statusem.

W jaki sposób studenci definiują pojęcie osoba niepełnosprawna? Odpowiedzi na to pytanie (otwarte) przedstawiono na Wykresie 6 i uszczegółowiono w opisie danych.

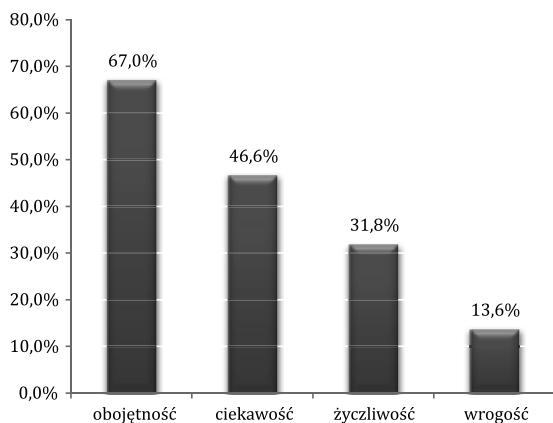
Wykres 6. Definiowanie pojęcia osoba niepełnosprawna przez studentów

Niemal połowa badanych (42,2%) stwierdziła, że są to osoby, które „nie mogą samodzielnie (całkowicie lub częściowo) zapewnić sobie możliwości normalnego życia na skutek wrodzonego lub nabytego naruszenia sprawności psychicznej lub fizycznej”. Niemal co czwarty student (23,8%) zdefiniował to pojęcie nieprawidłowo, a częściowo prawidłową definicję podało 19,3% respondentów, uwzględniając w niej tylko osoby z uszkodzonym narządem ruchu (Wykres 6).

Wykres 7. Postawy społeczeństwa wobec osób niepełnosprawnych

Większość respondentów (61,4%) uważa, że ludzie najczęściej unikają kontaktów z osobami niepełnosprawnymi, zachowują się biernie i nie zwracają na nich uwagi (57,9%) lub udają, że ich nie widzą (55,7%). Połowa studentów uznała, że są wobec nich nadmiernie troskliwi a 26,5% stwierdziło, że chętnie służą im pomocą (Wykres 7).

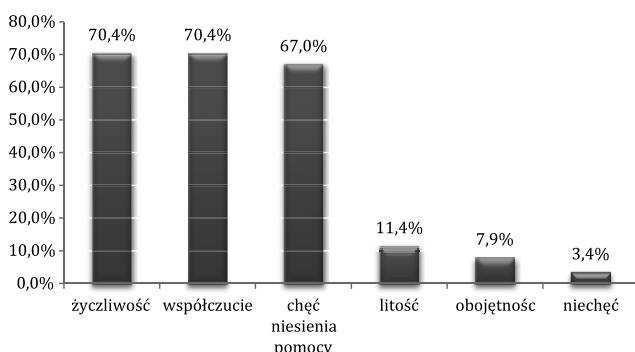
Wykres 8. Reakcje ludzi, z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne

Najwięcej badanych (67,0%) stwierdziło, że osoby niepełnosprawne najczęściej spotykają się z obojętnością, niemal połowa (46,6%) określiła te reakcje jako ciekawość a 31,8% jako życzliwość. Niepokoić powinna wypowiedź 13,6% studentów, którzy dostrzegają uczucie wrogości do osób niepełnosprawnych (Wykres 8).

Emocje i determinanty zachowań studentów wobec osób niepełnosprawnych

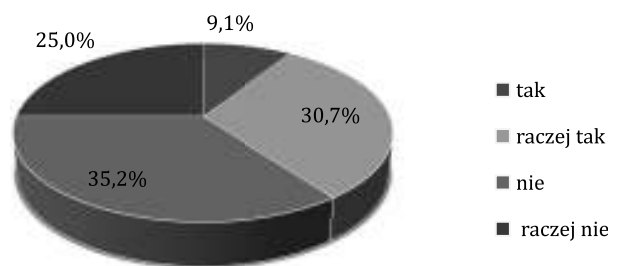
Niejednokrotnie odmiennosc drugiej osoby pod względem fizycznym czy psychicznym budzi niepokój, gdyż nie odpowiada ogólnie przyjętemu wzorcowi człowieka zdrowego, sprawnego i może być źródłem negatywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnością. Skuteczne kształtowanie pozytywnych postaw wobec nich zależy od rozwoju pozytywnego stosunku emocjonalnego i odpowiedniego zachowania.

Stosunek większości studentów (78,4%) do osób niepełnosprawnych jest pozytywny. Co piąty badany (20,4%) odnosi się do nich obojętnie a 1,2% wyraża negatywny stosunek.

Wykres 9. Uczucia towarzyszące spotkaniom studentów z osobą niepełnosprawną

Spotkania badanych z osobą niepełnosprawną wywołują w nich uczucie życzliwości i współczucia (po 70,4%) oraz chęci niesienia pomocy (67,0%). Znacznie mniej osób odczuwa litość (11,4%), obojętność (7,9%) i niechęć (3,4%) (Wykres 9).

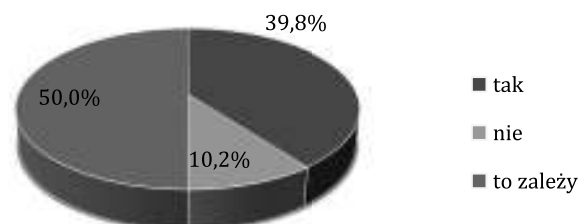
Wykres 10. Występowanie zakłopotania w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi

Studenci, którzy mają osoby niepełnosprawne w rodzinie lub gronie bliskich znajomych (35,2%) zadeklarowali, że widok lub kontakt z niepełnosprawnymi nie wprawia ich w zakłopotanie, pozostałe 25,0% odpowiedziało „raczej nie”. Niemal co trzeci badany (30,7%) raczej odczuwa zakłopotanie, natomiast co dziesiątemu (9,1%) towarzyszy to uczucie i często nie wiedzą jak się zachować w towarzystwie osób z niepełnosprawnością (Wykres 10).

Znaczna większość ankietowanych (76,1%) chętnie udziela pomocy niepełnosprawnym, ponieważ odczuwają taką potrzebę i uważają, że tak należy postępować. Niemal co czwarty badany (23,9%) nie robi tego, ponieważ nie ma kontaktu z osobami niepełnosprawnymi lub ma obawy co do sposobu niesienia tej pomocy.

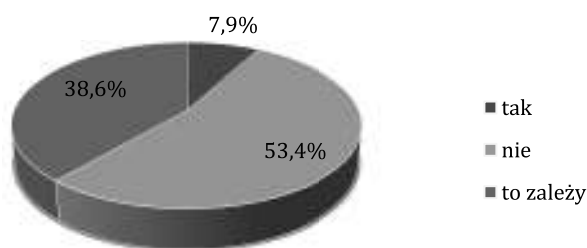
Integracja czy separacja osób niepełnosprawnych

Proces integracji dokonuje się w rodzinie, szkole czy szerszym gronie rówieśników lub osób dorosłych. Integracja przebiega przez wiele etapów – od obojętnego traktowania, poprzez tolerowanie i naturalne przyjęcie, aż do świadomej akceptacji. Złożoność tego procesu jest tym większa, im głębsza jest niepełnosprawność.

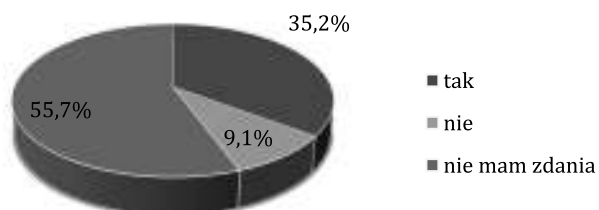
Wykres 11. Integracja osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi w ramach edukacji szkolnej

Połowa respondentów uważa, że nauka w tych samych placówkach osób niepełnosprawnych z osobami pełnosprawnymi uzależniona jest od rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Duży odsetek badanych (39,8%) opowiedział się za wspólną nauką, natomiast co dziesiąty student (10,2%) uznał, że proces nauczania powinien przebiegać w oddzielnych placówkach (Wykres 11).

Wykres 12. Udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym

Ponad połowa studentów (53,4%) uważa, że osoby niepełnosprawne mają niepełny dostęp do życia w społeczeństwie. Uzasadniali to ciągle występującymi barierami – najczęściej architektonicznymi. Duży odsetek studentów (38,6%) uznał, iż „to zależy”, najczęściej od stopnia i rodzaju niepełnosprawności. Tylko 7,9% badanych uważa, że osoby niepełnosprawne mają pełny dostęp do życia społecznego (Wykres 12).

Wykres 13. Istnienie zjawiska dyskryminacji społecznej osób niepełnosprawnych

Tylko co dziesiąty badany uznał, iż osoby niepełnosprawne nie są dyskryminowane. Nie ma zdania na ten temat ponad połowa studentów (55,7%), natomiast 35,2% stwierdziło, że osoby niepełnosprawne są dyskryminowane (Wykres 13).

Z wywiadu przeprowadzonego z koleżanką studentów jeżdżącą na wózku inwalidzkim wynika, że jej spojrzenie na problem postrzegania osób niepełnosprawnych jest w znacznej części zbliżone. Zgadza się, że ich udział w życiu społecznym najbardziej uniemożliwiają bariery architektoniczne, że ludzie najczęściej zachowują się biernie, nie zwracając na nią uwagi, chociaż gdy prosi o pomoc (a robi to rzadko), chętnie jej pomagają. Stwierdziła, że osoby niepełnosprawne najczęściej spotykają się z obojętnością ze strony innych ludzi, lecz mimo to, badana woli przebywać w towarzystwie osób pełnosprawnych, którymi otaczała się również w dzieciństwie. Jej relacje z osobami niepełnosprawnymi były dość powierzchowne i krótkotrwałe. Zapytana o integrację w ramach edukacji szkolnej stwierdziła, że to korzystne zjawisko. Integracja pozwala jej przynajmniej częściowo włączyć się do normalnego życia, z którego korzystają osoby pełnosprawne. Zapytana o dyskryminację osób niepełnosprawnych odpowiedziała, że na ogół czuje się akceptowana przez środowisko studenckie a w czasie wolnym utrzymuje nawet kontakty z koleżankami z uczelni. Niekiedy jednak odczuwa, że jest dyskryminowana przez stu-

dentów, którzy uważają osoby niepełnosprawne za „ludzi drugiej kategorii” i często są wobec nich obojętni i nietolerancyjni. Różnice w postrzeganiu osób niepełnosprawnych dotyczą między innymi najbardziej uciążliwego rodzaju niepełnosprawności, jakim jest według studentki upośledzenie narządu ruchu, (badani wskazali zaburzenia psychiczne). Choć jak stwierdziła, studenci mają w większości pozytywny stosunek do osób niepełnosprawnych to uważa, że jest różnie odbierana przez kolegów z uczelni i zależy to od sytuacji, natomiast uczuciem najczęściej towarzyszącym spotkaniom studentów z osobą niepełnosprawną jest według niej obojętność a nie życzliwość, współczucie i chęć niesienia pomocy jak to wskazali studenci.

Dyskusja

Badania dotyczące postaw studentów wobec osób z niepełnosprawnością wykazały, że znajomość życiowych problemów tych osób oraz kontakt z nimi, w znacznym stopniu wpływają na kształtowanie się pozytywnego stosunku wobec nich. Badania przeprowadzone przez Ostrowską (1994), Ostrowską i Sikorską (1996), Rutkowską i in. (2000), wykazały, iż wiedza polskiego społeczeństwa o osobach niepełnosprawnych była dość powierzchowna. Wynikało to też z faktu, iż co piąta osoba nie tylko nie utrzymywała z nimi kontaktów, ale nawet nie znała tych osób z widzenia. Wyniki badań autorskich, podobnie jak Bergier, Prokop (2001, 2002), Sękowskiego, Witkowskiej (2002) oraz Pańczuk (2006), wykazały istotną rolę bezpośrednich kontaktów z osobami niepełnosprawnymi, które najczęściej modyfikują postawy w kierunku bardziej pozytywnym. Potwierdziła to również Ostrowska (2002), analizując badania z 1978, 1993 i 2000 roku. Stwierdziła jednak, że podstawową zmienną wyjaśniającą zróżnicowanie postaw w stosunku do osób z niepełnosprawnością, we wszystkich analizowanych latach, był (obok osobistych doświadczeń) poziom wykształcenia. Wraz ze wzrostem tych cech zwiększała się tolerancja, akceptacja integracji, wszechstronniejsze widzenie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych, jak też otwartość na te potrzeby. Na rolę wiedzy zwróciła też uwagę Urbanowicz (2012). Stwierdziła, że im większa będzie wiedza, tym zakres zapewnianej opieki i pomocy osobom niepełnosprawnym będzie organizowany w sposób coraz bardziej zindywidualizowany a grupowa edukacja odbywać się będzie z bezpośrednim aktywnym udziałem tych osób. Nic więc dziwnego, że w badaniach Brown i in. (2009), studenci fizjoterapii i terapii zajęciowej przejawiali bardzo pozytywne postawy wobec osób niepełnosprawnych fizycznie w porównaniu ze studentami innych kierunków, niezwiązanych z rehabilitacją. Studenci terapii zajęciowej deklarowali pozytywne postawy przez cały okres trwania nauki. Postawy przyszłych fizjoterapeutów zmieniały się w czasie na bardziej pozytywne w miarę trwania nauki. Zwiększanie częstotliwości kontaktów z osobami niepeł-

nosprawnymi znacząco wpływało na kształtowanie pozytywnych postaw wobec nich (Stachura, Garven 2003), co jest zgodne z badaniami innych autorów (Seccombe 2007). Studenci mający osobiste kontakty i doświadczenia z osobami niepełnosprawnymi bez większych trudności wymieniali ich podstawowe problemy życiowe. Za najbardziej uciążliwe uznali bariery architektoniczne, izolację społeczną, osamotnienie i problemy finansowe. Tylko nieliczni studenci, którzy zadeklarowali brak kontaktów z osobami niepełnosprawnymi mieli trudności ze wskazaniem życiowych problemów tych osób. Ostrowska (2002 s. 27) pisząc o przemianach postaw społecznych w stosunku do osób niepełnosprawnych stwierdziła między innymi, że według założeń społecznego modelu niepełnosprawności w praktyce należy „zamiast wyłączenie wspomagać jednostkę w jej przystosowaniu się do społeczeństwa zastanowić się (...) czy i na ile społeczeństwo jest gotowe dostosować posiadane rozwiązania, wzory zachowań i oczekiwania do możliwości osób niepełnosprawnych. Bariery architektoniczne nie są w tym ujęciu produktem słabości osób niepełnosprawnych, ile raczej „niepełnosprawności” architektury, która nie jest w stanie odpowiedzieć na potrzeby pewnej części społeczeństwa”.

Istotną sprawą są również odczucia towarzyszące studentom podczas spotkań z osobami niepełnosprawnymi. Duża grupa ankietowanych przyznała, że najczęściej jest to życzliwość, współczucie i chęć niesienia pomocy. Z analizy wyników badań realizowanych w latach 1978, 1993, i 2003 przez Ostrowską (2002 s.28) wynika, że wzrastał stopniowo odsetek osób, które zaliczały osoby niepełnosprawne do grona swoich znajomych i przyjaciół (odpowiednio 23%, 34%, 43%) i podwoiła się proporcja osób, które dostrzegają tych ludzi w swoim otoczeniu, choć osobiście ich nie znają. Niepokojący jest też fakt, iż co trzeci student w trakcie spotkań z osobami niepełnosprawnymi czuje zakłopotanie i nie wie jak się zachować. Według Ostrowskiej (2002 s. 29), ponad połowa naszego społeczeństwa nie jest pewna, co do tego jak należy zachować się w obecności osób z niepełnosprawnością. Efektem braku umiejętności „reagowania na kalektwo” jest niewątpliwie między innymi wcześniejsze izolowanie osób niepełnosprawnych. Wprowadzane coraz częściej rozwiązania integracyjne wynikają z ich akceptacji zarówno przez społeczeństwo (Ostrowska 2002), jak też badanych studentów. Połowa z nich stwierdziła, że nauka w tych samych placówkach osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi uzależniona powinna być od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, a 39,8% opowiedziało się za wspólną nauką. Podsumowując, należy przyznać rację Ostrowskiej (2002), która stwierdziła, że trudno przesądzać na ile poprawa stosunku społeczeństwa do osób z niepełnosprawnością wynika z deklaratywności i „politycznej poprawności” a na ile z autentycznie dokonujących się przemian w świadomości. Niewątpliwie istnieje potrzeba ciągłej edukacji społecznej, zwiększającej świadomość społeczeństwa w zakresie postaw wobec osób niepełnosprawnych.

Wnioski

1. Studenci Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej dość dobrze orientują się w problemach życiowych osób z niepełnosprawnością, wykazują pozytywną postawę wobec nich a niemal połowa prawidłowo definiuje pojęcie „osoba niepełnosprawna”.
2. Najpoważniejszym ograniczeniem funkcjonowania organizmu człowieka jest według większości respondentów choroba psychiczna.
3. Kontakty osobiste i doświadczenia życiowe w znacznej mierze przyczyniły się do zniesienia dystansu do osób niepełnosprawnych, jednak spora część studentów przyznała, że w dalszym ciągu odczuwa zakłopotanie podczas wspólnych spotkań.
4. Znaczący odsetek badanych akceptuje rozwiązania integracyjne w ramach edukacji szkolnej, choć połowa uznała, że wprowadzenie ich zależy od stopnia i rodzaju niepełnosprawności.
5. Postrzeganie badanego zagadnienia przez studenta z niepełnosprawnością było podobne. Różnice dotyczyły tylko wyboru najbardziej uciążliwego rodzaju niepełnosprawności i uczuć towarzyszących spotkaniom studentów z osobą niepełnosprawną.

Literatura:

1. Bergier B., Prokop A. (2001), *Postrzeganie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie*, W: J. Bergier (red.), *Praca, sport i wypoczynek osób niepełnosprawnych*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Biała Podlaska, s. 35-43.
2. Bergier B., Prokop A. (2002), *Postawy studentów Instytutu Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej wobec osób niepełnosprawnych*. Rocznik Naukowy, t. IX, Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego, Biała Podlaska, s. 115-135.
3. Brown T., Mu K., Peyton C., Rodger S., Stagnitti K., Hutton E., Casey J., Watson C., Hong C. S., Huang Y., Wu C. (2009), *Occupational therapy students' attitudes towards individuals with disabilities: A comparison between Australia, Taiwan, the United Kingdom, and the United States*. „Research in Developmental Disabilities”, 30, 1541-1555.
4. CBOS (2000), Komunikat z badań. Postawy wobec osób niepełnosprawnych. Warszawa.
5. Ostrowska A. (1994), *Niepełnosprawni w społeczeństwie. Postawy społeczeństwa polskiego wobec ludzi niepełnosprawnych*. (Raport z badań) Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa
6. Ostrowska A. (2002), *Przemiany postaw społecznych w stosunku do osób niepełnosprawnych*. „Promocja Zdrowia, Nauki Społeczne i Medycyna”, IX, 22, 23-35. Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa.

7. Ostrowska A., Sikorska J. (1996), Syndrom niepełnosprawności w Polsce. Bariery integracji. Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa.
8. Pańczuk A. (2006), Postrzeganie osób niepełnosprawnych przez pielęgniarki, W: J. Bergier, Z. Kubińska (red.), *Kultura i rekreacja ruchowa w integracji osób niepełnosprawnych*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Biała Podlaska, s. 58-65.
9. Regulamin Studiów PSW w Białej Podlaskiej. http://bip.pswbp.pl/?cid=27&bip_id=1104, data odczytu 2014-03-09.
10. Rutkowska E., Jodłowska A., Szamra M., Szuster-Gąska J. (2000), *Postawy społeczne młodzieży wobec osób niepełnosprawnych* „Zdrowie Publiczne”, 12, 422-426.
11. Seccombe J., A. (2007), *Attitudes towards disability in a undergraduate nursing curriculum: A literature review*. „Nurse Education Today”, 27, 459-465.
12. Sękowski A. (1999), *Postawy wobec osób niepełnosprawnych*. „Psychologia Wychowawcza”, 3, 237-246.
13. Sękowski A., Witkowska B. (2002). *W kierunku typologii uwarunkowań postaw wobec osób niepełnosprawnych*. „Roczniki Psychologiczne”, 5, s.129-144.
14. Stachura K., Garven F. (2003), *Comparison of occupational therapy and Physiotherapy students' attitudes towards people with disabilities*. „Physiotherapy”, 89, 11, 653-664.
15. Urbanowicz Z. (2012), *Od interdyscyplinarnego do transdyscyplinarnego spojrzenia na niepełnosprawność*. „Ogrody Nauk i Sztuk”, 2, s. 443-457.
16. Yunker H.E. (1994), Variables that influence attitudes toward people with disabilities. *Journal of Social Behavior and Personality*, 9 (5), s. 22.